

SHARQ MUTAFKKIRLARI TA'LIMIY G'OYALARINING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYA MASHG'ULOTLARIDA QO'LLANISHI

Muhammadjonova Mohidil Ikramali qizi
Abdug'afforova Zilolaxon Abdusattor qizi

Qo'qon DU Texnologik ta'lim yo'nalishi II-bosqich talabalari

E-mail: muhammadjonovaasu@gmail.com,
rustamjonabdugofforov81@gmail.com.

Annotatsiya. Ushbu maqolada Sharq mutafakkirlarining ta'lim va tarbiya haqidagi g'oyalari hamda ularning zamonaviy texnologiya ta'limi bilan uzviy bog'liqligi tahlil qilinadi. Forobiy, Ibn Sino, Beruniy, Navoiy, Ahmad Donish kabi allomalarning pedagogik merosi texnologiya mashg'ulotlarida o'quvchilarning ijodkorlik, tafakkur, mehnatsevarlik va kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asos sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada zamonaviy pedagogik paradigmalarining (kompetensiyaviy, aksiologik va innovatsion yondashuvlar) Sharq mutafakkirlarining ilmiy qarashlari bilan uyg'unligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Sharq mutafakkirlari, ta'lim falsafasi, texnologiya fani, kompetensiyaviy yondashuv, ma'naviy qadriyat, Forobiy, Ibn Sino, Beruniy, ijodkorlik, mehnat tarbiyasi.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi inson kapitalini rivojlantirishga, kreativ va innovatsion tafakkurga ega yoshlarni tarbiyalashga qaratilgan. Bu jarayonda milliy pedagogik merosga tayanish, xususan Sharq mutafakkirlarining ta'limiy-falsafiy qarashlarini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish dolzarb masalalardan biridir. Chunki ta'lim jarayonining zamonaviy modeli – bu faqat texnik yoki metodik tizim emas, balki qadriyatlarga asoslangan, ma'naviy yo'naltirilgan pedagogik muhitdir. Sharq mutafakkirlari asarlarida inson kamoloti, ilm va hunar uyg'unligi, mehnatsevarlik, axloq, aql-zakovat kabi fazilatlar markaziy o'rinda turadi. Bu g'oyalar texnologiya ta'limining asosiy maqsadi – o'quvchini mustaqil fikrlovchi, amaliy faoliyatga tayyor, ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirish bilan uyg'unlashadi. Demak, Sharq mutafakkirlari qarashlari zamonaviy texnologiya mashg'ulotlarining falsafiy-metodik asosini tashkil etadi.

Muhokama. Sharq tafakkurida ta'lim – bu insonni “kamolot sari olib boruvchi yo'l” sifatida talqin etiladi. Forobiy, Ibn Sino, Beruniy, Navoiy, Ahmad Donish kabi allomalar ta'limni nafaqat bilim olish vositasi, balki insoniy komillikka erishish jarayoni deb bilganlar.

Forobiy (870–950) “Fozil shahar ahlining fikrlari” asarida insonni “komil mavjudot” sifatida tarbiyalash uchun aqliy, axloqiy va amaliy fazilatlarni uyg'un rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi. Uningcha, “ilm amaliyot bilan uyg'unlashgandagina haqiqiy bilim paydo bo'ladi.” Bu g'oya zamonaviy texnologiya fanida o'quvchi faoliyatini “bilim–ko'nikma–malaka” tizimida rivojlantirish tamoyiliga juda mos keladi.

Ibn Sino (980–1037) “Donishnoma” va “Tib qonunlari” asarlarida ta’limni inson aqlining rivojlanish omili sifatida talqin etgan. U “ilmni o’rganishning eng to’g’ri yo’li – amaliy mashg’ulotdir”, deya ta’kidlab, tajriba asosidagi o’qitish zarurligini ilgari surgan. Bu g’oya bugungi kunda texnologiya mashg’ulotlarining amaliy yo’nalishini ilmiy asoslaydi.

Beruniy (973–1048) esa tajriba va kuzatuvni bilishning asosiy manbai deb bilgan. U fan va texnika integratsiyasini inson tafakkurining yuksalishi bilan bog’lagan. Shunday qilib, Beruniy qarashlari zamonaviy STEM-ta’lim konsepsiyasi bilan uyg’unlikda talqin etilishi mumkin.

Alisher Navoiy (1441–1501) “Mahbub ul-qulub”da mehnatni inson kamolotining asosi sifatida ko’rsatadi. Unga ko’ra, “kim mehnatdan qochsa, u kamolotdan yiroqdir”. Bu fikr texnologiya fanining mehnat tarbiyasi komponentini belgilab beradi. Demak, Sharq mutafakkirlari ta’lim falsafasining asosida — bilim, mehnat, axloq, tafakkur va ijodkorlikning birligi yotadi. Bu qadriyatlar zamonaviy texnologiya ta’limining kompetensiyaviy yondashuvi bilan metodologik jihatdan uyg’unlashadi.

Bugungi texnologiya ta’limi quyidagi uch asosiy paradigmalarga tayanadi:

Kompetensiyaviy yondashuv – o’quvchining amaliy faoliyatda bilimdan foydalanish qobiliyatini shakllantirish;

Aksiologik yondashuv – ta’limda ma’naviy va axloqiy qadriyatlarning ustuvorligini ta’minlash;

Innovatsion yondashuv – zamonaviy texnika va texnologiyalarni o’quv jarayoniga integratsiya qilish.

Bu paradigmalarning barchasi Sharq mutafakkirlari qarashlarida o’z ildiziga ega. Masalan:

Forobiy – kompetensiyaviy yondashuvning falsafiy asosi (“bilim amaliyot bilan uyg’un bo’lishi kerak”);

Ibn Sino – ilmiy-empirik yondashuvning manbai (“tajriba bilishning eng to’g’ri yo’lidir”);

Navoiy – aksiologik yondashuvning tayanchi (“mehnat inson axloqining mezonidir”);

Beruniy – innovatsion tafakkurning manbai (“kuzatuv va tajriba – yangi kashfiyotning yo’li”).

Demak, Sharq mutafakkirlari asarlaridagi qarashlar zamonaviy texnologiya ta’limining nazariy paradigmasi bilan uzviy bog’liqdir.

Ta’lim jarayonida mutafakkirlar qarashlarini tatbiq etish quyidagi metodik yo’nalishlarda amalga oshirilishi mumkin:

Integratsion yondashuv: Texnologiya mashg’ulotlariga tarix, falsafa, adabiyot elementlarini qo’shish orqali o’quvchilar tafakkurini kengaytirish.

Aksiologik komponent: Dars mazmuniga Forobiy, Navoiy, Ibn Sino fikrlarini singdirish orqali o’quvchilarda mehnatsevarlik, halollik, ilmga hurmat kabi fazilatlarni shakllantirish.

Refleksiv metod: Mashg’ulot yakunida o’quvchilarning bajargan amaliy ishlarini mutafakkirlar fikrlari bilan bog’lab tahlil qilish (masalan, “Forobiy komillikni qanday talqin etgan?” kabi savollar).

Loyihaviy faoliyat: O'quvchilarning milliy hunarmandchilik, texnik modellashtirish, ekologik loyiha kabi yo'nalishlarda ijodiy ishlari.

Innovatsion vositalar: Beruniy va Ibn Sino qarashlarini raqamli simulyatsiyalar, 3D modellar yoki STEM loyihalari orqali o'rganish.

Bu yondashuvlar o'quvchilarda ijodkorlik, tafakkur, mehnatsevarlik va ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyalarini shakllantiradi.

Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim mazmuni ham yangilanmoqda. Bu jarayonda Sharq mutafakkirlarining insonparvarlik g'oyalari zamonaviy texnologik yondashuv bilan uyg'unlashishi zarur.

Masalan, o'quvchilarga Forobiy "komil inson" modeli asosida "axborot madaniyati"ni o'rgatish, yoki Ibn Sino ilmiy kuzatuv metodlarini virtual laboratoriyalar orqali amalga oshirish — bu g'oyalarning zamonaviy tatbiqidir.

Demak, mutafakkirlar merosi nafaqat ma'naviy, balki pedagogik-innovatsion resurs sifatida ham qiymatga ega.

Xulosa. Sharq mutafakkirlari asarlarida ta'lim va tarbiya inson kamolotining poydevori sifatida talqin etiladi. Ularning ilmiy-falsafiy qarashlari zamonaviy texnologiya ta'limining maqsad, mazmun va metodlariga uyg'un keladi.

Zamonaviy texnologiya mashg'ulotlarida Sharq mutafakkirlari g'oyalaridan foydalanish natijasida:

o'quvchilarda ma'naviy qadriyatlar shakllanadi;

ijodkorlik, texnik tafakkur va mehnatsevarlik rivojlanadi;

ta'lim jarayonining tarbiyaviy samaradorligi oshadi;

kompetensiyaviy yondashuvning falsafiy asosi mustahkamlanadi.

Xulosa qilib aytganda, Sharq mutafakkirlari ta'limiy merosi zamonaviy texnologiya fanini nafaqat nazariy, balki aksiologik va ma'naviy jihatdan ham boyituvchi beqiyos manbadir. Bu merosga tayangan holda texnologiya mashg'ulotlarini tashkil etish – o'quvchida komil shaxsni shakllantirishga xizmat qiladigan muhim pedagogik omildir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sobirovna, U. M., & Sharifjon, P. O. (2023). Choosing Organizational Forms of Education in the Effective Organization of Technology Courses. *Journal of Innovation, Creativity and Art*, 2(2), 77-81.

2. Sobirovna, U. M. (2023). O'QUVCHILARNI TEXNOLOGIYA FANINI O'ZLASHTIRISHGA PSIXOLOGIK TAYYORLASH. *Ustozlar uchun*, 16(1), 392-399.

3. Sobirovna, U. M. (2023). MAXSUS TA'LIMGA EHTIYOJI BO'LGAN BOLALAR UCHUN TA'LIMNING INTEGRATSIYALASHUVI. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (Vol. 2, No. 4, pp. 14-19).

4. Sobirovna, U. M. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS USED IN THE EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY COURSES. *Open Access Repository*, 9(11), 106-113.

5. SOBIROVNA, U. (2021). Modernization of the content, methods and tools of technologies in the organization of modern education.

6. Sobirovna, U. M. (2023). Technology As a Factor of Educational Education In Special Schools. *Journal of Creativity in Art and Design*, 1(1), 4-7.

7. Sobirovna, U. M. (2023). PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF SPECIAL BOARDING SCHOOLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 12(10), 62-67.
8. Усмонова, М. (2022). Imkoniyati cheklangan bolalarni o'qitishda texnologiya fanining dolzarbligi. *Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире*, 1(4).
9. Sobirovna, U. M. (2022). USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN INCREASING THE EFFICIENCY OF TECHNOLOGY LESSONS. *Open Access Repository*, 9(11), 114-119.
10. Sobirovna, U. M. (2023). TEACHING OF TECHNOLOGY IN SPECIAL BOARDING SCHOOLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 12(10), 48-54.
11. Sobirovna, U. M. (2022). Improving the educational system for children with disabilities. *The Peerian Journal*, 4, 20-22.
12. Sobirovna, U. M. (2022). TEXNOLOGIYA FANI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDAN FOYDALANISH. *World scientific research journal*, 9(1), 220-224.
13. Sobirovna, U. M. (2024). PROVIDING INFORMATION ABOUT TEXTILES AND ITS HISTORY IN TECHNOLOGY CLASSES. *World of Medicine: Journal of Biomedical Sciences*, 1, 28-32.
14. Sobirovna, U. M. (2022). DIDACTIC PRINCIPLES OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
15. Sobirovna, U. M. (2022). MODERN APPROACHES TO EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
16. Sobirovna, U. M. (2024). USE OF SMART TECHNOLOGY IN EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY COURSES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(3), 618-622.